

NEVZUHR

Sayı : 12
KASIM 2009

Edebiyat - Kùltür - Sanat

İSTANBUL

36. KONSER

BELEDİYE

KONSERVATUARI

K O N S E R L E R İ

Türk Sanat Musikisi

(Yahya Kemal'i Anma Konseri)

Şef : MÜNİR NUREDDİN SELÇUK

Solistler : Mefharet Yıldırım - Yurdagül Eroğlu - Selma Ersöz

Recep Birgit - Rahmi Sönmezocak

Şiirler : TARIK GÜRCAN

27 Nisan, 1969 Pazar Saat 11.00 de

ŞAN SINEMASINDA

İstanbul — Belediye — Matbaası — 1969

NEVZUHUR

Edebiyat - Kültür - Sanat

Sayı : 12 KASIM 2009

SAHİBİ :
MUSTAFA AKBABAGENEL YAYIN YÖNETMENİ :
ALİ DEMİRELYAYIN KURULU :
BEKİR KARA
HASAN TLKAY
MİD HARUNADRES :
Atatürk Cd. 1306 Sk.
Akbaba Apt. No.: 1/2 ANTALYA

TLF: 0 (242) 241 80 62 - 63

BELGEGEÇER : 0 (242) 241 41 74

e-posta: alidemirel47@hotmail.com

ISSN : 1308 - 1403

BASIM YERİ :
TUNAHAN OFSET MATBAACILIK
Tel : 0 (242) 248 90 88
e-mail: tunahanofset@hotmail.com
Sinan Mh. Atatürk Cd.1254 Sk.
Rifat Türkcan Psj. No.:14 / 7 ANTALYAYAYIN TÜRÜ:
Yerel - Süreli
İki ayda bir yayımlanır.NEVZUHUR'da yayınlanan yazılar
kaynak gösterilerek iktibas edilebilir.NEVZUHUR'da yayınlanan eserlere
telif hakkı ödenmez.NEVZUHUR
Bir kültür hizmeti olup, para ile satılmaz.NEVZUHUR'da
Yayınlanan bütün yazıların sorumluluğu
yazarına aittir. Gönderilen yazıların
yayınlanması, Yayın Kurulu'nun
kararına bağlıdır. Yazılar yayınlanmasa da
geri iade edilmez.

BU SAYIDA

HASAN SIRTINDA SBEK KEYFİ

ANDAÇ

KONSER PROGRAMLARININ

HATIRLATTIKLARI

MUSTAFA AKBABA

SONBAHAR

MUSTAFA AKBABA

DERGİLER DERYÂSINDAN - 2

TÜRK DÜŞÜNCESİ DERGİSİ

OğUZ ÇETİNOğLU
MEHMET ŞADİ POLAT

AHİ EVREN veya AKİ EJDER

ALİ DEMİREL

OKUYUCU İLE SOHBET

Saygıdeğer **NEVZUHUR** okuyucuları, işte bir yılın sonuna yine geldik. 2009 yılında yayınlayacağımız bu yılın son sayısı olan 12. sayımızda neler var? Bir bakalım:

Mustafa AKBABA, *KONSER PROGRAMLARININ HATIRLATTIKLARI* adlı yazısında bir milletin tarihi için hiçte uzun zaman sayılmayacak olan kırk yıl öncenin Türk Sanat Müsiki konserlerini adeta gözümüzde canlandırmakta. Türk Kültürünün özlü öğelerinden olan sanat müziğimizi, bir zamanlar nasıl benimsediğimizi hatırlamak isterseniz bu yazıyı okuyun. Ayrıca, Mustafa AKBABA'nın *SONBAHAR* adlı şiirini de bu sayımıza aldık. İnsan, yaşadığı bütün hatıraları koltuğuna alıp da sarı-kızıl ve de ıslak yapraklar üzerinde, serin havada yürüyünce neler hisseder? Belki her kişi çeşitli anılarını hatırlar ama herkesin ortak duygusu sanırım sonbahar olur!.. ANDAÇ ise *HASAN SIRTINDA SÜBEK KEYFİ* başlıklı yazısında ilginç bir gezi serüvenini ve yaşanmış trajik ama bir o kadar da komik olayları ve de bir yörenin geçmişteki öz kültür değerlerini ortaya koymuş. Oğuz ÇETİNOĞLU ve Mehmet Şadi POLAT ise *DERGİLER DERYASI*'nın bu ikinci yazısında *TÜRK DÜŞÜNCESİ DERGİSİ*'ni Türk Kültürüne hizmet adına tanıtmışlar. Ali DEMİREL bu sayımızda *AHI EVREN VEYA AKI EJDER* başlıklı yazısında, başlıktan da anlaşılacağı gibi Ahi Evren hakkında yazmış...

13. sayımız, 2010 yılında NEVZUHUR yine sizlerle olacak...

NEVZUHUR

HASAN SIRTINDA SÜBEK KEYFİ ANDAÇ

Kapalı yerlerde tütün yasağının başladığı bu günlerde, akşamın serinliğinde balkonda pipomu keyifle tütürürken, tütün dumanının sisleri arasından, gözlerimin önünde beliren ve gülümsememe sebep olan; İstanbul'un Vatan Caddesinde bulunan Etmeydanı semtindeki Kastamonulular kahvesi oldu. 70 li yılların başına beni götüren, hatırlamama sebep olan kahvenin ne zaman önünden geçsem içerisi kebabçı dükkanını andırırcasına kesif bir sigara dumanıyla dolu olurdu. Bir köşesi Kastamonu otobüs yazıhanesine çevrilmiş olan bu kahve her zaman bir dolu insanı biriktirmeyi başarmıştı.

Yaz ortasıydı. Köyden okuntu gelmiş düğüne davet edilmiştik. Bilet almak için kahveye girdiğimde o kadar rahatsız olmuştum ki bir daha herhangi bir kahveye adımımı atmadım.

Ertesi akşam oldukça eski bir otobüs kahvenin önündeydi. Otobüsün içi ve üstü bir anda yükle, çuvallarla öylesine doldu ki zorlukla yerlerimize oturabildik. Yanımda gideceğim köyün yerlisi, benden biraz daha genç olan dayımın torunu Yaşar ile yolculuk yapıyordum. Yirmili yaşların başlangıcında ilk defa Kastamonu'yu, annemin köyünü göreceğim için içimde büyük bir sevinç vardı.

Otobüs hareket ettiğinde ilk dikkatimi çeken hemen hemen bütün erkeklerin başındaki kasketler oldu. Birkaç hanım yolcu başlarına örttükleri atkılarıyla, kırmızı siyah çizgili, yöresel olsa gerek diye düşündüğüm kıyafetlerle sessizlik içinde oturuyorlardı. Peştemali andıran bu renkli giysiler bana Rizeli hanımların giydikleri bezleri hatırlatmıştı. Otobüs hareket eder etmez erkekler sözbirliği etmişcesine sigaralarına sarıldılar. Bir anda otobüsün içi, sanki kahvenin bir yürüyen şubesi gibi sigara dumanıyla dolmuş, yoğun bir sis perdesi üzerimize örtülmüştü. Sabaha karşı boz çıplak tepeler arasında yol alıyorduk. İstanbul o kadar gerilerde kalıp hafızamdan silinmişti ki...

Günü karşıladığımız ilk saatlerde, köhne, hatta harabe evler görünmeye başlamıştı. At arabaları, inekleri güden köylüler çoğalmış, ata binenleri gördüğümde yeni bir kasabadan geçiyoruz sanmıştım. Yaşar: "Kastamonu'ya geldik" demesiyle şaşkınlığım biraz daha çoğaldı. Şehir buysa köyü nereye koyacaktım?..

Nasrullah Camii'nin yanındaki otobüs garına indiğimizde etrafı boş gözlerle seyrediyor daha doğrusu gördüklerimi algılamaya çalışıyordum. Erkeklerin neredeyse tamamı kasketliydi ve siperlerini sağa yıkmışlardı. Etrafta hanım göremedim, sanki hiç yoktular. Eeee hani; Amazonlar Karadeniz bölgesini aşip, bu topraklardan geçip İzmir'i kurmamışlar mıydı?.. Kadını olmayan bu kasketliler ülkesine hiç imza atmamışlar mıydı?.. Diye düşündüm. Şehre girerken gördüğüm manzara hemen her yerdeydi. Birkaç tane medeniyet aracı gibi görünen jipi, atların

ineklerin arasına sıkışmış olsa da onları şehrin süsü gibi algıladım. Öğlene kadar zamanımız vardı. Nasrullah Camii'nin etrafındaki çarşığı dolaşmaya çıktık. Bir hayli eski görünen dükkanların bir kısmı el işçiliği ile uğraşıyorlardı. İlk defa içi saman ile doldurulmuş semer yapımını ilgiyle izledim bir vakit. Tırpan, orak, kazma, kürek, saç ayağı, dirgen, maşa yapan demirci, ocağını yeni yakıyordu. Kumaş mağazaları, kasket satan dükkânlar, terzi, berber, hallaç ve aralarına serpiştirilmiş kahveleriyle caminin etrafı günü karşılamaya hazırlanıyorlardı. Dükkânların biraz daha ilerisindeki nalbant ise yine ilk defa gördüğüm esnaflardandı. Pompalı gaz ocağı, çeşitli fenerler, filit pompaları, elekler, ipler, üzengi ve onların kolonları kapıların önlerinde asılmış rengârenk çarşı çümbüşünü tamamlıyorlardı.

Gezerken, eskinin şaşalı dönemini bitirmiş, vakur bir sessizlik içinde duran eski bir han gördüm. Büyük kemerli kapıdan avluaya girdiğimde konup göçerlerin ruhları sanki duvarlarına asılı kalmış gibi hissettim. Onları kendi yalnızlıklarıyla başbaşa bırakıp uzaklaştım oradan. Öğlene kadar dolaştıktan sonra, bıçak sırtıyla hazırlanmış meşhur etli ekmeği ve yanında bakır maşrapada verilen ayrıncı karnımızı doyurduk.

Yemekten sonra yazıhanenin önüne geldiğimizde tenekeden yapılmış bir kulübeye benzeyen, yine üzeri çuvallarla, denklerle dolu olan, fazladan arka camından melül melül bakan tavuklarla dolu olan şeyin, bizi Devrekâni'ye götürecekt otobüs olduğunu anladım. Yola koyulduğumuzda, sigara dumanı sıradanlaşmıştı artık gözümde. Bir saat sonra Devrekâni'deydik. Yerlisi buraya Dörkeni diyor.

Bir kahvenin önünde durmuştuk ki O'nu gördüm. Geçmiş yıllarda evimize birkaç defa gelmişti. Yemin edebilirdim, kemik ile deri arasında hiçbir şey yoktu. Carventes'in Don Kişot'u geldi gözlerimin önüne. Sağa yatmış kasketi, yakasız gömleği ve yeleği, elinde ağızlıklı sigarası, çene altındaki iri bir patates yumrusu gibi duran guatırı ile orada oturuyordu. Merakla Yaşar'a onun kim olduğunu sorduğumda gülümsedi: "O Hüsnü Tekin senin dayın olur" demişti. Ne denli kuvvetli aile bağlarımız olduğunu yavaş yavaş idrak ediyordum.

Kahvenin bahçesinde sıradan hoşbeşten sonra yarım saatlik moladan faydalanarak etrafı dolaşmaya çıktım. Birkaç dükkânın önündeki kalabalıktan başka hayat burada durmuş gibiydi. Köye yavaşta yaklaştığımı hissetmeye başlamıştım, zira havada tezek kokusu vardı. Geri döndüğümde otobüs bekliyordu. Dayım bir çay daha içti, sigarasını yeniledi, oturduğu yerden tıraş da oldu... Otobüsün sırf onun keyfini beklediğini öğrendiğimde ona çok kızmıştım. Kısa bir yolculuktan sonra Şenlikteydik. Köye iki sigara içimlik yaya yolumuz kalmıştı.

Dayım Şenlikteki tek jipi göstererek; "binin mikapa" deyince mikapa doluştuk. Köye jiple afedersiniz mikapla gitmek oldukça ayrıcalıklı bir durummuş. Yolda giderken Yaşar çevreyi tanıtmaya koyuldu. Yolun alt başında küçük bir mezarlık, karşısında sık bir ormanın kıyısında Şenlik Orman Baş Müdürlüğü vardı.

Köyümüz iki mahalleden oluşmuş. Sinan Tekke ve Çeribaşı mahalleleri. Kuzeydoğusunda Ahlatcık, batısında Baltacak mahallesi, kuzeyinde karaçam, Şenlik, Karaven mahalleleriyle

çevrilmiş olduğunu öğrendim. Köyün adı Sinan Tekke Türbesi'nin köyün içinde olmasından dolayı verilmiş.

Eve vardığımızda hoş ve güzel bir karşılama beni bekliyordu. Benim için yapıldığı söylenen mantı, mantar kavurması ve çekme helva ile ağırılanmanın keyfini yattılar bana.

Ertesi gün cumartesiydi. Şenlik'in pazarıymış. Çevre köyler o gün oraya gelirlermiş. Yaşar ile sabah erkenden yola koyulduk. Köy ile Şenlik arasında bulunan çam ormanının önünden geçerken Yaşar; "Buranın adı Hasan Sırtı'dır. Senin dedenin adıyla anılır" deyince merakla hikayesini öğrenmek istedim. Çanakkale savaşlarında 2600 şehit veren Kastamonu'nun Şenlik köyünden Hasan Tekin savaşa gidip de senelerce dönmeyince öldü zannedilmiş. Bir türlü ölmeyi beceremeyip de gazilikle yetinen dedem bitkin bir halde köye dönerken yorulmuş, son bir mola vererek çamlara sırtını dayayarak biraz ilerideki köyünü seyrediyormuş. Onu tanıyan birkaç köylü koşup ailesine haber vermeye gitmişler: "Hasan, sırtını ağaca dayamış oturuyor gülmüş" diye müjde vermişler. O günden sonra da oraya Hasan Sırtı denmiş.

Pazara geldiğimizde çevre köyden malını satmaya gelen köylüler tezgâhlarını açmaya başlamışlardı. İlk dikkatimi çeken mantarlar oldu. Yaşar bir solukta onları bana tanıttı. Kanlıca, mihlica, yelyeren, yumurta, kuzukulağı, içikizil çeşitlerini saydı. Yetişiriciliği ile uğraştığından peynir çeşitleri, beyaz kiraz, armut, elma, pestil pek boldu. Hasan Sırtı'nda buluşmak üzere Yaşar yanımdan ayrılınca pazarı dolaşmaya devam ettim. Yeri gelmişken burada genç kızlar ve yeni gelinler pazara asla çıkmazlarmış. Gerçekten hiç gözüne çarpmamışlardı. Dolaşırken iğneler, iplikler, tarak, ayna gibi eşyaların arasında iki tane birbirinden biraz farklı pipoları görünce hayretler içinde kaldım. Ben de pipoya yeni başlamıştım. Kaba yontulmuş, estetiği olmayan pipoları görünce eskilerin 'galyeni' dedikleri bunlar olsa gerek diye düşündüm. Yolculuk boyu içmediğim pipomu artık içebilirdim köylü yadırgamazdı. Birer tane satın aldım. Pek de ucuzmuş.

Biraz daha oyalandıktan sonra Hasan Sırtı'nda bir ağaca yaslanıp yeni aldığım pipoyu doldurup da bir nefes çekince keyiflenmiş dedemin yaslandığı ağaçtan, karşıda görülen yattığı mezarlığa kadar olan yaşamının geri kalan kısmını öğrendim. Karar vermişim. Köklü aile bağlarının eksikliği hissediyordum. Pipodan bir nefes daha çekmişim ki Yaşar fal taşı gibi açılmış gözlerle karşımda belirdi. Suratı kıpkırmızı; "Sen ne yapıyorsun" diyen şaşkın ifadesini anlayamamıştım. "O içtiğinin ne olduğunu biliyor musun?" sorusuyla bir şeylerin ters gittiğini anladım. Ama neydi?... "Pazardan aldığım pipoyu deniyorum kaba ama hatıra olsun diye aldım. Burada galyeni mi diyorlar?" deyip bir de bilmişliyle taslayınca Yaşar'ın gülmesi kahkahalara dönüştü, yerlerde yuvarlanmaya başladı. Gülmekten gözleri sulanmış olarak; "Onların adı sübeektir. Kızlar için ayrı erkekler için ayrı biçimdedir. Kundağı açılmadan bebelerin rahat çıış yapması için kullanılır. Kundağın altına da bir tas tutulur. Bilhassa tarlada çalışırken bebelerle çok meşgul olmazlar akşama kadar öyle bırakırlar altı hep kuru kalır" dediğinde, onun gülmekten kızaran suratı, benim morarmış suratımın yanında şeker pembesi gibi kalmıştı. Karizma yerlerdeydi. Bundan kesinlikle hiç kimseye bahsetmemesini yoksa çok fena yapacağım gibi tehditlerimin işe yaramadığını akşam çok acı bir şekilde hissettim. Ev halkının olur olmaz yerde kıkırdamalarını, gizli bana bakışlarını hiç üzerime almamaya çalışıyordum.

Daha sonra öğrendim ki sübeikle büyüyen çocukların, hep bir tarafa yatmalarından dolayı kafaları yamuk olurmuş; "sübek kafalıları dense yeridir" diye içimden geçirmiştim. Kastamonu erkeklerinin niye kafalarını kasketle örttüğünü şimdi daha iyi anlayabiliyordum!.. Bu yazıyı yazarken öğrendiğime göre Antalya'da Akseki ileri de yamuk kafalı olurlarını tabii ki sübeikle büyüyenler için eskilerde yamuk kafalı bir tesbit olduğunu söyleyebilirim.

Ertesi gün köyde düğün telaşı başladığından ve sonu kanlı bittiğinden benim sübek fiyaskom unutuldu gitti. Çok şükür ki daha beterinden korunmuşum. Bilenler bilir kullanılmış pipodan tütün

içmek daha keyifli olduğunu bildiğimden, ya sübeği evde bulsaydım, kullanılmış pipo niyetine içseydim!..

Pazar günü öğle vakti evin yanındaki geniş çayırda otuz kişi kadar köyün erkekleri toplanmaya başladı. Çayırda yarım ay şeklinde oturmuştuk. Bu oturuş şekline 'klavan' diyorlardı. Klavanın ortasında bana yer açtılar. Tavuk, çeşitli yiyecekler ve bir büyük rakı önüne kondu. Lakin diğerlerine servis yapılmamıştı. Yaşar yavaşça; "sen başla" dedi. Merakla; "diğerleri" dediğimde; "şimdi görürsün" diyerek merakımı iyice artırdı.

Klavanın bir ucunda üç erkek belirdi. Birinin elinde bir tabak ayıklanmış tavuk eti ve bir çatal, diğerinde su ve bir bardak, öbüründe ise rakı ve bardak bulunuyordu. İlk başta oturan rakı verildi, ikinci adam suyu dayadı, üçüncü ise çatala tavuk etini adamın ağzına tıktı. Bu ikramı ne görmüştüm ne de duymuştum. Aynı çatal ve bardak ile akşama kadar süren turlar devam ederken, köylüler çakır keyf ile sarhoşluk arasında gidip geliyordu ki evin alt başından davul ve zurna eşliğinde elindeki kaşık tıktıkları arasında dansöz belirdi. Peçeli bir hatun klavanın ortasında kıvrak oyununa başladı. İlgili ile izlerken peçenin altından sarı bıyığını görünce ve adının da Süleyman ama Sülemiş dendiğini duyduğumda üç kulanlık var olan keyfi kaçtı. Artık istediği kadar kıvrımsın ilgi alanının dışındaydı. Zenneyi ilk defa görüyordum. Hoş benimki de fazla iyimserlikti. Ne yani Beyoğlu'ndaki Mehtap Pavyondan mı dansöz getirtip oynatacaklardı...

Bu arada kadınlar evin içinde tahta kaşıklar, tencere, tava gibi ses çıkartan mutfak eşyalarına vurarak kendi aralarında eğlenirlermiş.

Ertesi gün Çeribaşı mahallesinden gelin almaya gidildi. Dönüşleri bir hayli renkli görüntülerle süslenmişti. Gelin bir ata bindirilmiş kafasında sivri bir külah uzun kırmızı bir peçenin altında ve kıpkırmızı gelinliği ile bir hayli güzel görünüyordu. Sorduğumda; Osmanlıdan önce Selçuklulardan kalma bir adet olduğunu söylediler. Takı olarak altın değil de gümüş takılar takılması adettenmiş. Hanımlar içeride, erkekler dışarıda sıkı bir yiyip içme, oynama içinde ve çifte davul zurna eşliğinde düğün devam ediyor ve ben hep seyrediyordum.

Bu arada öğrendiğime göre hanımlar eğlenirken damadın kız kardeşi yani görümce 50 cm. bir sopanın ucuna rengarenk bezler bağlayarak ve sopayı sırtında taşıyarak oynar, görümce olduğunu belirtirler. Baş erkeği nevi gözdağı gibi... Bir de görebildiğim kadarıyla çoğu hanımların enseleri tıraşlı oluyormuş. Sorduğumda tarlada çalışırken çok fazla terin rahatsız etmemesi içinmiş. Yöresel adetleri öğrendikçe şaşırmamak imkansızlaşıyordu.

Meydanın bir köşesinde ağaç kütüğünün üzerinde düğünü ilgi ile izlerken, Karadeniz düğünleri gibi olmasa da silahlar sık sık patlıyordu. Dün akşamki klavandaki saçma ikram şekli kaybolmuş, etli ekmek, banduma, baran, çekme helva, mantı haluşkanın biri gidiyor diğeri geliyordu.

İkinciye doğru düğünün en hareketli bir anında sağımda oturan birden yere yığıldı ne oluyor demeye kalmadan solumda oturan da yere düştü. Sarhoşluktan olduğunu zannediyordum ki solumda düşenin göğsünden kanlar akmaya başlayınca birden düğün evini önce sessizlik sonra da karmaşa sardı. Solumdaki hemen orada öldü, diğerini yaralı olarak mikapa bindirdiler.

Meydan bir anda boşaldı. Herkes evine çekilmişti. Beni hemen bir başka evin odasına kapadılar. Köyün ileri gelenleri olacakları bana kısaca anlattılar. Baş efendi, yani bir onbaşı ve iki er gelecek köyün meydanında bütün erkekleri falakaya yıkacaklar yani sorguya çekeceklermiş. Buralarda hep böyle olurmuş. Beni falakadan kurtarmaya çalışıyorlardı. Kendi kaderlerine çoktan razı hallerini görünce dondum kaldım. Gözünü sevdiğim İstanbul ne kadar uzaktın bana düşünmeden edemedim. Akşam hava kararana kadar bekledim. Sonra her şey normale dönmüş gibi gözüküyordu. Ne ben sordum ne de onlar anlattılar sorgu bahsini...

Benim dışımda bazı olayların geliştiğini hissedebiliyordum. Ertesi gün sessizlik içinde yine yenildi ve içildi sonra da silahlar dışarı çıktı. Gün sanki kötü bir şeylere gebe gibi görünüyordu. Hani bir söz vardır; "domuz kurşun yediği yere koşar" diye o

hesap. Tekkeliler, Çeribaşı mahallesine doğru elde silahlarla yürümeye başladılar. Kimseden çıt çıkmıyordu. Yanımdan bir an dahi ayrılmayan Yaşar'ın söylediğine göre Çeribaşılılar da silahla bizi bekliyorlarmış.

Şimdi bile hatırladıkça ürperirim. İçkili ve kızgın insanlar ellerinde silahlar... Bir sürü ölümlerin olması an meselesiydi. Hiç beklenmeyen bir şey oldu. İki mahalle karşı karşıya gelmişti. Ben de sarhoş sayılırdım. Pek de ne yaptığımı bilmeden iki mahallenin arasında kendimi buldum. Neler söylediğimi hatırlamıyorum. Yaşar'ın sonradan bana anlattığına göre, misafir olduğumu, içlerinden birçoğunun İstanbul'da evimize misafir olarak geldiklerini hatırlatıp, hatırım adına herkesin evlerine dönmelerini istemişim. Yeni yetme bir gencin sözleri ne kadar geçerli olabilirdi!.. Sonunda her halde akılları başlarına gelmiş olacak ki olay büyümeden dağıldılar. Çok sonraları Çeribaşından birinin tutuklandığını duymuştum.

Yaşadıklarım tatil miydi, macera mıydı bilemiyorum. Yaşamımda ilk ve son defa gittiğim Kastamonu'da gördüğüm bir yaz hikayesi işte böyle yaşandı. Ah!.. Sadece İstanbul'u gören gözlerim. Nice görülüp, yaşanacak daha çok şeyin var olduğunu bilmeden geçen senelerim...

Şimdi uzun zamandır içkiden uzaklaşmış olmanın rahatlığında, üzerime sinen piponun dumanları arasında Antalya'da balkonumda hatırladığım anılarımla yalnızım. Ne zaman bir vurulma hadisesini duysam, kurşunların arasında kaldığım o an gelir gözlerimin önüne ve "sen hiç oğul emzirdin mi kör kurşun" diyesim gelir.

KONSER PROGRAMLARININ HATIRLATTIKLARI

MUSTAFA AKBABA

Birçok kimse için kıymetsiz olan şeyler, bazı kimseler için önem arz eder. Benimde böyle ilginç hassasiyetlerim vardır. İşte, yıllar önce gitmiş olduğum Türk Sanat Müsıkisi Konserlerinin programları şu anda önümde duruyorlar. Onları, özenle sakladığım yerden çıkartıp maziye, epey gerilere şöyle bir yolculuk yaptım...

Yıl 1968'in son ayları... Okulların açılma mevsimi. Yüksek tahsilim için ver elini İstanbul... Daha önce birkaç günlüğüne de olsa üç beş kere gittiğim, ama artık dolu dolu beş yılının geçeceği İstanbul... Hem sevinç, hem hüznün... Sevinç; İstanbul'da bulunmaktan... Hüznün; sıladan ayrılmaktan... Ama sevinç daha çok; İstanbul'da bulunmaktan, Dişhekimliği'nde okuyacak olmaktan...

*

Sayıyorum, elimde otuzüç adet program var. Bunların otuziki tanesi İstanbul Belediyesi Konservatuar'ının konserlerine ait, bir tanesi de Klâsik Türk Müziği Korosu'nun.

Belediye Konservatuarı'na ait olanların en eski tarihli 30 Mart 1969. Konser Şan Sineması'nda.

Şan Sineması... Şimdi yerinde yeller esen sinema. Orada ne de çok konserler izlemiştik...

Bu konserlerin bir kaçı hariç, diğerleri Elmadağ'da ki Şan Sineması'nda Pazar günleri yapılıyordu. Şimdi o sinema ve izlerken, duygu yoğunluğunun en üst seviyeye çıktığı anlar hatıralarda kaldı. Oldukça canlı, oldukça diri olarak bu günlere kadar gelen hatıralarda... İnsan önemsemediği, ilgi duyduğu şeyleri kolay kolay unutamıyor. Usta Şef'ler nezaretinde, usta sazlar ve usta seslerle ne güzel konserlerdi onlar. Pek çoğu da İstanbul Radyosu sanatkarıydılar.

Bu konserler sezon içerisinde özel durumlar hariç, bir hafta Klâsik Türk Müsıkisi, bir hafta Klâsik Batı Müsıkisi olarak dönüşümlü yapıldı. Ben Batı Müziğinden hoşlanmadığım için onları takip etmezdim. Ama Türk Sanat Müsıkisi'nin hayranı olduğumdan, talebelik yıllarım içerisinde bu konserlerin pek

çoğunu izledim. Türk Sanat Müsıkisine olan bu tutkunluğum, beni İstanbul'daki son yıllarımda Üsküdar Müsıkî Cemiyeti'ne kadar götürdü.

Üniversitelerin kaydacağı bir zamanda, bu gün bazılarının hâlâ '68 Kuşağıyız' diye böbürlendikleri, bazılarının da 'Ne Aptalmışız' deyip güldükleri o günlerde biz, sağ sol çatışmaları içerisinde değil, kültürümüzün oturduğu temel taşları üzerinde yükselme çabası içerisindeydik.

Evet, elimdeki tarihi en eski program 30 Mart 1969 demiştim. Konserlerden haberdar olduktan sonra büyük bir ihtimalle ilk gittiğim konser. Bu, konserlerin otuz birincisiymiş. Sağ üst köşesinde öyle yazıyor.

Şef: Muzaffer BİRTAN,

Solistler: Recep BİRGİT - İnci ÇAYIRLI

Saat: 11⁰⁰

Konserler saat 11⁰⁰'de başlar, saat 13⁰⁰ gibi sona ererdi. Mutad olduğu üzere konser; koronun icrası ile başlar, ikinci bölümde bir - iki solist veya bir - iki saz üstadından, bazen de bir saz üstadı ve bir solistten solo eserler dinlenir, kısa bir aradan sonra üçüncü ve son bölüm tekrar koronun seslendirdiği eserlerle nihayet bulurdu. Dinleyiciler bu hazza doyamazlar, yapılan fazla alkış yüzünden koro, program harici bir - iki eser daha icra ederdi. Bu konserlerin ilk iki bölümü İstanbul Radyosu tarafından da naklen verildi.

İşte 36. konserin programı:

Yahya Kemal'i Anma Konseri.

Şef: Münir Nureddin SELÇUK. Şiirler Tarık GÜRCAN tarafından seslendiriliyor.

Bu konserde Recep BİRGİT, Süleyman ERGUNER'in Uşşak Şarkısı "Ömrün şu biten neşvesi tam olsun erenler" i seslendirmişti. Recep BİRGİT, o tok sesiyle bu eseri o kadar güzel icra etmişti ki dinleyiciler kendisini dakikalarca ayakta alkışladılar. Bir dinleyicinin "Ne olur bir daha Allah aşkına" diye yükselen feryadına ve bitmeyen alkışlar karşısında şarkının son bölümü tekrar seslendirilmişti.

30 Kasım 1969 günü Emin ONGAN yönetiminde bir nefis konser daha... Rauf YEKTA Bey'in Muhammes Pişrev'i ile başlamış.

28 Aralık 1969 Tarihindeki konser 'Hazreti Mevlana'yı Anma Konseri' olarak düzenlenmiş.

25 Ocak 1970'de yine 'Yahya KEMAL'i Anma Konseri'.

Şef: Münir Nureddin SELÇUK. Normalde şefler sadece koroyu yönetirler ama Münir Nureddin SELÇUK, Şef olarak katıldığı programlarda çoğu kez, o kendisine has sesi ve yorumuyla koro eşliğinde solo eserler de icra eder, konsere ayrı bir renk katardı.

27 Nisan 1970 Tarihli konser Pazartesi akşamı saat 21⁰⁰'de Fatih Şehir Tiyatrosu'nda. Bu gün gibi hatırlıyorum... Serap Mutlu AKBULUT, Güzide KASACI ve Orhan ŞENER solo yapmışlardı. Önce Serap Mutlu AKBULUT sahne aldı. O yumuşak sesi ve enfes yorumuyla üç eser okuyup bol alkışlarla uğurlandı. İkinci olarak sahneye Güzide KASACI çıktı. Bilenler bilir, sesi oldukça gürdür. Eserleri icra ederken zaman zaman sesinin gücünü göstermek için mikrofondan biraz uzaklaşıyordu. Okuduğu üç eserin sonunda o da alkışlarla sahne gerisine çekildi. Sıra Orhan ŞENER'e geldi. Ortada duran ayaklı mikrofonu elinin ayasıyla aşağıya kadar basıp indirdi. Sonra, Musa SÜREYYA Bey'in; "Sen sanki baharın gülüsün, şen çiçeğimsin" diye başlayan Hüzzam eserine gür sesiyle coşkulu bir giriş yaptı. Üç eseri de mikrofon kullanmadan okuyarak Güzide Hanım'a nazire yapmış oldu, oldukça bol alkışlarla sahneyi terk etti. Sanatkarlar arasındaki böyle tatlı rekabetler de hoş oluyor hani...

8 Kasım 1970 Tarihinde Şan Sineması'nda 'Ramazan Konseri' verilmiş. Şef; Kemal GÜRSES. Feriha TUNCELİ ve Nadir Hilkat ÇULHA sesiyle, Necdet YAŞAR'da tanburuyla solo yapmışlar.

22 Kasım 1970'de Münir Nureddin SELÇUK Şefliğindeki konserde Niyazi SAYIN Ney'iyle, Rıza RİT Sesiyle solo icra etmişler.

7 Mayıs 1972 Tarihli konserde yine Yahya KEMAL'den bestelenen eserler seslendirilmiş. Radife ERTEN, Özdal KALE ve Rahmi SÖNMEZÖKAK solo yapan sanatkarlar.

Dr. Nevzat ATLIĞ yönetiminde Klâsik Türk Müziği Korosu tarafından icra edilen 'Dede Efendi Konseri' nin programına tarih

yazılmamış. Ben de bir kenarına not etmeyi ihmâl etmişim. Bu konser bir akşam Kent Tiyatrosu'nda yapılmıştı. Program broşüründe Dr. Nevzat ATLIĞ'ın öz geçmişi ve Ahmet Hamdi TANPINAR'ın "Dede Efendi" başlığıyla bir yazısı da yer alıyor. Sololarda Niyazi SAYIN'ın ney'ine Necdet YAŞAR Tanburuyla eşlik ediyor. İnci ÇAYIRLI da sesiyle solo yapan sanatkar. Hiç unutmuyorum, merhum Ahmet KABAKLI Hoca'yı ben ilk defa bu konser çıkışında görmüştüm. Onu daha önceden tanıyan arkadaşlarımız göstermişlerdi.

Bu konserlerde dinlediğimiz ama şimdi burada ismini zikredemediğimiz o kadar çok solist ve saz üstadı ismi var ki onları da yazmaya kalsam yazımız çok uzayacak. Onlar zaten bir neslin gönlünde taht kurdular. İşte bakın hâlâ anılıyorlar...

Gerek şef, gerek saz, gerekse de solist olanların pek çoğu bu alemde diğer aleme göçtüler. Bir kısmı ise belli bir yaşa ulaşır köşelerine çekildiler. Gidenlere rahmet, kalanlara sağlık ve afiyet dilemek boynumuzun borcudur.

Programlardan rastgele seçtiğim birkaç güftenin ilk mısralarını satırlarımız arasına alarak yazımıza son verelim.

"Artık demir almak günü gelmişse zamandan"

"Vücûd ikliminin sultanısın sen"

"Tut-i mûcize gûyem ne desem lâf değil"

"Bir neş'e yarat hasta gönül sen de biraz gül"

"Gidelim Göksuya bir âlem-i âb eyleyelim"

"Dil harab-ı aşkınım sensin sebeb berbâdına"

"Severim can-ü gönülden seni tersa çiçeğim"

"Zannım bu ki canâ beni kurban edeceksin"

SONBAHAR

MUSTAFA AKBABA

**Kızıl saçlarını savurdu
sonbahar**

**Döşedi
ayaklarımın altına
dönüş yolunda**

**Yumuşak basışlarla
yol almaktayım
Varılacak sonunda**

**Kızıl saçlarını savurdu
sonbahar**

**Sarı nefesler üfledi
etrafımda**

**Kuştüyü adımlar
götürür beni
Hatıralar kolumda...**

DERGİLER DERYÂSINDAN - 2 TÜRK DÜŞÜNCESİ DERGİSİ

OĞUZ ÇETİNOĞLU
MEHMET ŞADİ POLAT

İstanbul'da, **Aralık 1953'te** *Aylık Fikir ve Kültür Dergisi* tanıtımıyla kültür ve yayın hayatımıza kazandırıldı.

15,5 X 23,5 ölçülerinde, üçüncü hamur kâğıda basılı 80 sayfa hacmindeki derginin künyesinde tek bir isim vardı: Sâhibi ve Neşriyatı Fiilen İdâre Eden: Peyâmî Safâ. Ankara Caddesi Nu: 7, Selçuk Apartmanı 4. Kat İstanbul adresinden yönetilen, Cumhuriyet Matbaası'nda basılan derginin ilk sayısında, *Türk Düşüncesi* imzâsını taşımakla birlikte, Peyâmî Safâ tarafından kaleme alınan *Başlarken* başlıklı *sunuş yazısı*nda çıkış gerekçesi şöyle açıklanıyordu:

Osmanlı meşrutiyetinde her büyük düşüncenin rüzgârı, bazan tarihin içinden kopan bir fırtına halinde, sürükleyici akımını bir derginin yelkenine doldurmuştur: Garpcıların softalığa savaş açan *İçtihad*'ı, İslamcıların *Sebilü'r-Reşad*'ı, Türkçülerin *Türk Yurdu* ve milliyetçilerin *Yeni Mecmua*'ları, Türk ve Müslüman olduğu kadar da Avrupalı gibi düşünmek ve yaşamak mecburiyetinde olan bir millete ait tek realitenin üç cephesini birbirinden ayıran ana düşünce akımlarının önünde koştukları için, bütün dergilerden fazla, hattâ Osmanlı Devleti'nden sonra da yaşadılar, günlük gazetelerin ve halk efkârının öncülüğünü yaptılar, tesir dalgalarını zamanımıza kadar ulaştırdılar. Yeni Türkiye'nin düşünce tarihini yazmak isteyenler o dergilerin koleksiyonlarına başvurmak şartına yabancı kalamayacaklardır.

Cumhuriyet'ten sonra çıkan *Hayat*, *Ülkü*, *Fikir Hareketleri*, *Kültür Haftası*... gibi dergiler böyle ana düşünceye bağlı olmadıkları için yaşayamadılar. İçinde bulundukları devrin sosyoloji, medeniyetlerin karşılaşması ve tarih felsefesi bakımından mânâsı üzerinde ne düşündükleri anlaşılmadı. Yalnız tarihî maddeciliğe dayanan *Kadro Dergisi*, Türk devrimi hakkındaki fikirlerini sistemleştirmeye çalışıyordu. Fakat o da Marksizme çalan metodundan ötürü kendisini komünizmden ayırmakta zorluk çektiği için millî ve siyasî mukavemetlere uğradı ve kapandı.

Bu arada yüzlercesi çıkıp batan ve hâlâ yenileri çıkıp yaşamağa uğraşan solcu dergiler, karıncalanma halindeki belirsiz temayüllerinin bağlı olduğu dünya ve tarih görüşünü kavrayacak ve açıklayacak temelli bir kültürden ve büyük fikirlerin rüzgârlarından mahrum, çocukların üfürüğüyle yürüyen kâğıttan gemiler gibi ya batıyor veya küçük dikkatleri eğlendirecek kadar hafif temayüllerin şişirdiği su kabarcıklarının üzerinde çırpına çırpına yürüyebiliyorlar. Çoğu genç ve çoğu istidatlı okuyucularının derinlik ve ögünlük isteyen aç ruhlarının önüne bu dergilerin kuş yemi gibi serpiştirdikleri fikir kırıntılarına temelli bir düşünce ve kültür gıdası bulmak zordur.

Meşrutiyet'ten bugüne kadar çıkan fikir dergilerinden hiç biri 20. asrın büyük meselelerini ve bunların millî kaderimizle ilgisini sezememiş, hepsi asrın dışında kalmağa ve düşünmeğe devam etmiştir. Garpcı dergilerin ve kendilerini devrimci sanan birçok fikircilerimizin anladıkları mânâda bir batı ve bir Avrupa çoktan tarihe karışmış sayılabilir. Batı Avrupa denince onlar geçen yüzyılın ilk üç çeyreğine ait ve bugün hepsi terkedilmiş düşünce kalıplarından kendilerini kurtaramıyorlar.

Kültür hayatımız tam bir fikir ve değer anarşisi içindedir. Hareketler dikkatle tâkip ve tenkit edilmiyor. Hâlis değerlerle sahteleri arasındaki farkın gerçek bir kriteriyomdan mahrum, bulanık bir fikir ve sanat havası içinde kaybolması, en doğru yönünü arayan bir evrimin muhtaç olduğu seleksiyona imkân bırakmıyor. Meydanı boş bulan gizli siyasî emeller gençliğin başına bir kemend atıp onu aşırı sağa ve sola doğru çekiyorlar.

Anadolu'da öküz son günlerini yaşıyor. İstihsal vasıtaları tekniğinin bu devrimi ile makine medeniyeti ve medeniyet kavramı

arasındaki münasebetin doğurduğu bir sürü mesele bizim en büyük dâvalarımızdan biri haline gelmek üzeredir. Hiçbir gazete ve dergi bu meselelere yanaşmıyor; hattâ bunlardan haberi olduğunu gösteren işaretler vermiyor.

Anadolu'ya girip nankör bölgelerimizin toprağından bile bereket fışkırtan makineye paralel olarak fikir ve sanat bozkırımının kuru, sert, yalçın toprağına dalmak ve oradan Türk düşüncesinin kaynaklarını fışkırtmak Türk Düşüncesi'nin amacıdır. Onun bu çetin yolda karşılaşacağı engellere inat, bütün gücüyle elde etmeğe savaşıacağı hayırlı sonuçların başlıcaları şöyle özetlenebilir:

Batı kültürünün ana düşünce akımlarını memlekete aksettirerek Tanzimat'tan beri o kültürden alınan dağınık bilgi ve fikir yoncalarını bugünkü perişanlığından kurtarıp Türk düşüncesini Batı düşüncesinin temel unsurlarıyla devamlı temas ve münasebet halinde bulundurmak.

Her türlü demagojinin inkılâp - irtica ikiliği halinde basitleştirdiği rejim dâvamızı batının en son ilim verilerinin ışığı altında günlük yazı ve kahve tartışması halinden kurtarıp gerçek bir fikir dâvası seviyesine ulaştırmak,

Bütün meselelerimizi böyle bir seviyede inceleyen hiçbir fikir dergimiz olmaması yüzünden ortalığı saran değer kargaşalığının önünü almak, Türk fikir ve sanatını kaplayan sahte değer ve düşünceleri ayıklayarak gerçeklerinin gelişmesi imkânlarını sağlamak.

Memleketteki fikir ve sanat hareketlerini -tiyatroları, konserleri, konferansları, teknik ve resim sergilerini, kitapları ve dergileri- yakından takip ederek, devamlı, objektif, ilmî bir tenkidin ışığı altında kültür hareketlerini korumak ve hızlandırmak. Yaş farkı gözetmeden ve nesil dâvası gütmekten hakikî liyakatlere başarı imkânları hazırlamak, fakat bilhassa teşvike lâıyk ve muhtaç olan genç istidatlara alabildiğine gelişme sahası açmak.

Memlekette başlayan büyük ziraî teknik devrimin getirdiği meseleleri inceleyerek bunlar üzerinde ihtisas adamlarının görüşlerini yayınlamak.

Edebiyatçı, sanatkar, bilgin, öğretmen, avukat, doktor, mühendis ve teknikçi... gibi ihtisas adamlarının kendi meslekleri dışındaki bilgi ve fikir hareketleriyle ilgilenmelerini sağlamak ve böylece onların aralarındaki müşterek bilgi noktalarının delaletiyle daha gerçek ve toplu bir anlayış sahibi olmalarını kolaylaştırmak.

Türk devriminin geleceğe yönelen yaratıcı hamlelerine karşı koymak isteyenlerle geçmişin canlı değerlerini ölümlerinden farksızmış gibi mahkûm etmeğe çalışanların yanlışlarını ortaya koymak ve geçmiş-gelecek, doğu-batı, madde-mâna gibi ikiliklerden Türkiye'nin tarih ve coğrafya durumuna uygun ve üstün bir senteze varılabileceğini ve böylece, bugünkü dünyamızın huzurunu kaçıran ruh gerginliğinin, kültür ve medeniyet buhranının aşılabileceğini izaha çalışmak.

Derginin ilk sayısında yer alan yazılardan bâzılarının başlıkları ve yazarları: *Türk Düşüncesi ve batı medeniyeti: Peyâmi Safâ. *Aksiyon felsefesi bakımından politika: Mustafa Şekip Tunç. *Medeniyetimizin değerler sistemi: Hilmi Ziya Ülken. *Din softaları, bilim softaları: İ. H. Baltacıoğlu. *İki musikînin tek kaynağı: Mesut Cemil. *Kadını anlamak zorluğu: Fuat Gedik. *Beş yüz yılın panoraması: Ağâh Sırrı Levend. *Kaplumbağalar (Hikâye): Leylâ Gediz. *Dâva (Bölümler hâlinde verilen roman): Franz Kafka. Tercüme eden: Nebahat Peyâmi Safâ. *İlim ve Din: Albert Einstein. *Rusya'da Avrupalılar ve Asyacılar: Walter Schubart. Dergide ayrıca; Dr. Abdullah Cevdet'in bir mektubu, tiyatrolar, konserler, konferanslar, resim sergileri, kongreler ve dernekler hakkında bilgiler veriliyordu. Ahmet Kutsi Tecer'in, Behçet Kemal Çağlar'ın ve Cemal Taşkınoğlu'nun 2'şer, Fâzıl Hüsnü Dağlarca, Osman Atılâ, İbrâhim Minnetoğlu, Hâlide Dolu ve Yahya Benekay'ın 1'er adet olmak üzere 11 şiir, dergi sayfalarını süslüyordu.

Yukarıdaki isimlerin dışında derginin devamlı yazar kadrosunda şu isimler görülüyor: Fâzıl Hüsnü Dağlarca, Leylâ Gediz, Nurettin Sevin, Jale Erkurt, Bülent Tarcan, Elif Nâci ve diğerleri.

6 sayı, biri-birini tâkip eden 480 sayfadan oluşan birinci ciltte; Türkiye ve Batı Medeniyeti, İlim Meseleleri, Tarih, Edebiyat, İsmail

Safâ İçin, Memleket İncelemeleri, Polemik, Şiir, Hikâye, Roman, Musikî, Tiyatro, Resim, Kitaplar, Konferanslar, Münazaralar, Dernekler ve Kongreler, Kültür Hareketleri başlıklı 18 bölümde; 120 adet makale, 53 adet şiir yer alıyordu.

63 sayılı koleksiyonda yayınlanan dikkat çekici yazılardan bâzılarının başlıkları ve yazarları: *İlim ve Din Kavgası: Peyâmi Safâ. *Nasreddin Hoca'nın Târihi Şahsiyeti: İbnüttayyar Semahadin Cem. *Zavallı Türkçe: Kemal Kuşçu. *Almanya'yı Diriltten Kuvvet: Ali Said Yüksel. *Bayezid Bistâmi: Fûruzan Hüsrev Tökin. *Millî Târih Şuurumuz: Muin Feyzioğlu. *Sovyet Yazarlarının Hür Yaratıcılıkları Hakkında Bâzi Kayıtlar: B. Musabay.

Türk Düşüncesi Dergisi'nin Beşinci Yıl, 9. Cilt, 47. sayısı 1 Ocak 1959 târihinde yayımlandı. Bu sayıdaki yazıların başlıkları ve yazarları: *Türkler niçin Müslüman oldular ? : İsmâil Hâmi Dânişmend. *Yahya Kemal'in üç devresi: Peyâmi Safâ. *İslâm'ın durumu: Doç. Dr. Abdülkadir Karahan. *Din nedir ? : Villiam Brown'dan tercüme: Z. Münif. *İslâm'da irâde ve kader: İbnüttayyar Semahadin Cem. *Kur'an'ın Fransızca tercümeleri: Marcel Colomb. Tercüme: Vecdi Bürün. *Bir şarkı vardı (Şiir): Gül-ışık (12 yaşında). *Gidiş (Hikâye): Züleyha Münif. *Boşanmak tek çâre değildir. Tercüme: M. Doğan Özbay. *Boris Pasternak ve 'Doktor Jivago': Ernest J. Simons'tan çeviren: Z.M. *Bekleyiş (Şiir): Reşat Sorkun. *Müslümanlık'ta reform lâzım mıdır ? Başlıklı soruşturmaya verilen cevaplar: Ord. Prof. Dr. Sâdi İrmak, Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil, Ord. Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken. Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan, Prof. Dr. Mehmet Kaplan ve Doç. Dr. Nurettin Topçu. Kayıplarımız başlığı altında ölüm haberi ve biyografileri verilenler: Nurettin Artam, Asaf Hâlet Çelebi ve Aka Gündüz.

Dergide; Türkiye'nin değişen şartlarına uygun olarak dünkü değil, yayın dönemindeki batı esas alınır ve batılılaşma dâvamız, inkılâpçı-gerici çekişmeleri çerçevesinden ziyâde ilmî verilerin ışığında değerlendirilmektedir. 'Batıyı almadan evvel anlamak gerekir.' Anlayışı ön plânda tutulmaktadır. Bu prensip doğrultusunda, toplumumuzun gündeminde yer alan batı ve batılılaşma; teknik, inkılâplar ve nihâyet doğu meselesi yeniden sorgulanmaktadır. Batıya verilen yeni anlam; doğuya, dolayısıyla İslâmiyet'e, en azından sentez gereği bakma anlayışı hâkimdir. Mâneviyatçı ve ruhçu yönü ağır basan dergide; İslâmî düşüncenin Türkçü düşünmeye engel teşkil etmediği vurgulanmaktadır. Bu vurgulamaya; günümüzde, her zamankinden fazla ihtiyacımız olduğu düşünülürse, Türk Düşüncesi Dergisi'nin üstlendiği özel görevin önemi daha iyi anlaşılır.

Fikir plânında sentezci olan dergi, şiir, hikâye ve edebiyatın diğer türlerinde son derece esneklik. Güzel olan edebiyat ürünlerine sayfalarda yer verilmiştir. Bu esnekliğin amacı, yetenekli yazarlara imkân sağlamak olarak düşünülebilir.

Türk Düşüncesi Dergisi, 1960 yılı Nisan ayında 63. sayısını yayınladı. Ertesi ay gerçekleştirilen 27 Mayıs 1960 İhtilâli'nin kısıtlayıcı ortamında, derginin yayınlanması sâhip ve yöneticileri tarafından uygun görülmedi.

63 sayı yayımlanmış olmasına rağmen Türk düşünce hayatında önemli bir yeri olan Türk Düşüncesi Dergisi; Türk milletinin, batı medeniyetinin ruhuna nüfuz edilmeksizin körü körüne taklit edilmesiyle kalkınamayacağı idrakini yerleştirmeye çalışan, bu yönü ile fikir dergiciliğinde çığır açan vasıflı bir dergi idi. Yayın hayatı boyunca; mânevî değerlerin bütün kültür çevrelerinde ve milletlerde müşterek olan derin taraf olduğunu vurguladı. İslâm dünyasını skolastik gözle değil, garpli ve modern insan gözüyle yeniden incelemek ve değerlendirmek gerektiği fikrini savundu. Vardığı hüküm şuydu: Öz mânâsıyla İslâmiyet, insanlığın bir parçasıdır. Bu gerçek, yeni bir fikir çığırının başlangıcı olmalıdır. Türk Düşüncesi o çığırı açtı. Fakat sonraki dergilerin, açılan çığırın devamı konusundaki çalışmaları sürekli ve etkili olmadı.

ADI; TÜRK DÜŞÜNCESİ DERGİSİ İLE ÖZDEŞLEŞEN PEYÂMÎ SAFA'NIN BİYOGRAFİSİ:

Türkiye'nin yetiştirdiği ender fikir adamlarından, yazarlarından biri olan Peyâmî Safâ, 1899 yılında İstanbul'da doğdu. 15 Haziran 1961 tarihinde, 62 yaşında İstanbul'da vefat etti.

2 yaşında iken babasını kaybetti. 9 yaşında, yaşadığı sürece etkisinden kurtulamadığı hastalığa yakalandı. Bu hastalık O'nun bir doktor kadar tıp ilmine vâkıf olmasına vesile oldu. Hem okuyor, hem tıp öğrenmeye gayret ediyor, hem de evinin, kendisinin ve annesinin geçim ihtiyaçlarını karşılıyordu. Bu sebeple iyi bir klâsik eğitim göremedi. Fakat bu imkânı bulanların çok üzerindeki bir seviyeye, üstün zekâsı ve sarsılmaz azmi ile ulaştı.

13 yaşında ilk yazısını yazdı. 15 – 19 yaşları arasında öğretmenlik yaparken Fransızca öğrendi. 19 yaşında, hayatının sonuna kadar sürdüreceği mesleği bulmuştu: Gazetecilik. Günlük yazılarının yanı sıra; roman, hikâye, tiyatro eseri ve fikir yazılar yazdı, dergiler ve kitaplar yayınladı. Yazdığı kitapların sayısı 150'ye yakındır. Türk fikir hayatının en ciddî ve seviyeli dergilerinden biri, belki de birincisi olan aylık Türk Düşüncesi Dergisi'ni, 1953'ten ölümüne kadar aralıksız olarak yayınladı.

Peyâmî Safâ, fikir yazılarıyla olduğu kadar, sert polemikleriyle de hatırlanan bir yazarımızdır. Milletimizin millî ve mânevî değerlerini sarsılmaz bir ülkü ve derin bir inançla savundu. Kalemî sert, yazıları ateşli olmasına rağmen halk arasında bile dost meclislerinde fevkalâde yumuşak, temkinli, mütevâzî ve hoşsohbet bir insandı.

Türk edebiyatında psikolojik roman tarzının en kudretli ustasıdır. Babası, Servet-i Fünun şiirinin önemli isimlerinden İsmail Safâ, annesi, Server Bedia'dır. Peyâmî Safâ bu ismi, para kazanmak için yazdığı Cingöz Recâi gibi piyasa romanlarında Server Bedii olarak kullanmıştır. Fakat o romanlarda bile üstün bir edebiyat zevki, okuyucuyu saran bir atmosfer ve imbiikten süzölmüş kültür hazineleri vardır.

Bir yabancı gazeteci, röportaj sırasında kendisine yöneltilen 'Allah'a inanıyor musunuz ?' Sorusuna: 'Oooo ! Bal gibi...' Cevabını verdiği hatırlanır.

Fikir eserlerinden bazıları: Türk İnkılâbına Bakışlar (1930), Büyük Avrupa Anketi (1938), Felsefe-i Buhran (1939), Millet ve İnsan (1943), Mâhutlar (1959), Sosyalizm (1961), Nasyonalizm (1961), Mistisizm (1962).

Romanlarından bazıları: *Bir Mekteplinin Hâtıratı* (1914), *Karanlıklar Kırılı* (1915), *Gençliğimiz* (1922), *Sözde Kızlar* (1923), *Şimşek* (1923), *Mahşer* (1924), *Bir Akşamı* (1924), *Süngülerin Gölgesinde* (1924), *Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü* (1925), *Cânân* (1925), *Dokuzuncu Hâriciye Koşuşu* (1930), *Attilâ* (1930), *Fâtih – Harbiye* (1931), *Bir Tereddüdün Romanı* (1933), *Matmazel Noraliyan'ın Koltuğu* (1949), *Yalnızız* (1951), *Biz İnsanlar* (1950). Ve sayıları onlarla ifade edilen Cingöz Recâi Romanları.

Hikâye Kitapları: *Siyah-Beyaz* (1923), *İstanbul Hikâyeleri* (1951).

Peyâmî Safâ: '*Bir sanatkar, ister istemez bir görüşün temsilcisidir. Romanda kahramanlardan biri, yazarın görüşlerini açıklayabilir.*' Diyordu. Eserlerinin hepsinde kendi fikriyatını açıklayan ve savunan kahramanlara yer vermiştir.

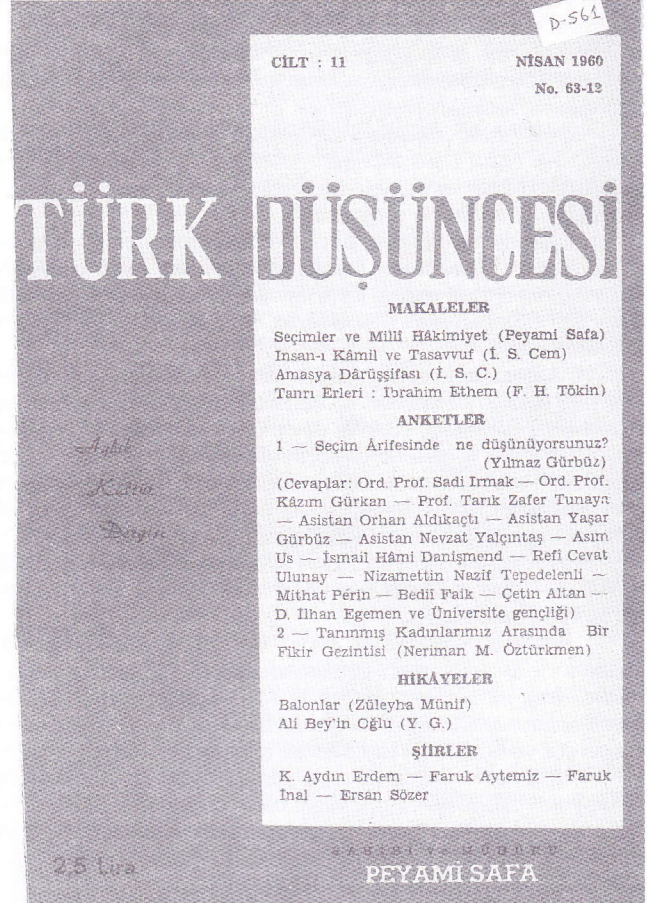
Peyâmî Safâ, hayatta en çok sevdiği varlık olan oğlu Merve'yi genç yaşta kaybedince, dostları Merve'nin ölümüne değil, Peyâmî Safâ'nın hayatta kalmasına ağıladılar. Dostlarını fazla üzmedi. Oğlunun genç yaşta ölümü üzerine sağlığını kaybetti. Olaydan 6 ay sonra da ebedî âleme intikal etti.

Türkiye'miz, kendi kendisini yetiştiren insanlar yurtdur. Fakat hiç kimse, Peyâmî Safâ kadar kendi kendisini yetiştirememiştir. Roman, hikâye, makale, şiir, skeç, tiyatro eseri, fikir yazıları... Yazı çeşitlerinin ve yazı konularının hiçbirisine yabancı değildi. Edebiyattan resme, şiirden musikîye, felsefeden ekonomiye, politikanın sosyolojiye, heykelden tıp ilmine kadar...

Kolu ârızalı, kulağı az işitir, gözü iyi görmez, ciğeri tam çalışmaz, böbreği tembel, kalbi problemlili idi. En hasta tarafı da cüzdanı idi. Cüzdanı yalnız hasta değil, bütün ömrünce ölüm

döşğinde oldu. Onca kitabın yazarı, hayatı boyunca ısmarlama elbise giyemedi. Çoğu zaman ikinci el elbiselerle idâre etti. Nâdiren ve ucuzundan hazır elbiseler alabildi. Sevdğine bir demet çiçek götürebilmek için iki takım elbisesinden birini satacak kadar gönül adamı idi. Çok mükemmel şiir okur, çok güzel ud çalardı. Olmayan parasını; ekmekten, gömlektten çok kitaba harcadı. Hekimlik üzerine yazılmış nice kitapları, değme doktorlar, daha varlığını bile bilmezlerken Peyâmî Safâ okur – öğrenir, kütüphânesinin bir köşesine yerleştirirdi. Polemik adamıydı. Fikir ve sanat adamlarının hepsiyle dost, hepsiyle düşman oldu.

Mekânı Cennet'tir inşallah.

OĞUZ ÇETİNOĞLU İLE MEHMET ŞADİ POLAT
TARAFINDAN HAZIRLANAN VE HENÜZ YAYINLANMAYAN
TÜRK DERGİCİLİĞİNİN 160 YILI (1849 - 2009)
İSİMLİ KİTAPTAN ÖZETLENMİŞTİR
[ocetinoglu1@gmail.com] [msadipolat@gmail.com].

AHİ EVREN veya AKİ EJDER

ALİ DEMİREL

Ezelden beri yeryüzünün dirliği için, kendi ulusu ve diğer ulusların insanca bir düzen içinde yaşamaları için çalışan, tek Tanrı'ca güç Türk Milleti olmuştur. Bu konuda bütün dünyaya yönelik, en eski faaliyet olarak bilinen Oğuz Ata'nın çalışmaları elbette ilk değildi. Çok eskilerde dahi atalarımızın bu amaç için çalıştıkları muhakkaktır. İşte bu yazımda sizlere sözünü ettiğim faaliyetlerden birini hatırlatmak istiyorum.

Miladi tarihle 12. yüzyılın sonları; İslam dünyasını, dolayısıyla insanlık dünyasını koruyan ve kollayan muhteşem bir Türk İmparatorluğu her taraftan saldırıya uğramakta, yıpratılmaya çalışılmaktadır. Saldırılan dev! Aslan! Ve dahi Kartal! Selçuklu İmparatorluğudur. Saldıranlar ise: Kendilerini İslam'mış gibi gösteren sapık topluluk ve sözde tarikatlar ve de onlarla sıkı

işbirliği içinde olan Haçlı Zihniyetinin barbarları (Fatimiler, Hariciler, Hasan Sabbah ve onun katillerden oluşan avanesi gibi...) Bütün bunlar yetmiyormuş gibi Cengiz Han ve onun devamı olanların yönettiği bir başka Türk İmparatorluğu'nun sürekli olarak Selçuklu İmparatorluğu'nu sıkıştırması, zor yılların başlangıcı olmuştur. İslam ve insanlık düşmanları ile onlarca yıl sürekli savaş halinde olan İmparatorluk ekonomik yönden de oldukça zayıf duruma düşmüştür. Halk askerlik ve savaş yapmaktan, üretim yapmaya yönelik çalışmalara fırsat ve zaman bulamamış hatta belli bir ekonomik üretim düzeni de kalmamıştır. Eli boş olanlar ise kendilerini, kendilerince dine adanmışlar, 'bir hırka bir lokma' zihniyetine bürünmüşler... İşte böyle bir ortamda, her zor duruma düştüğümüzde olduğu gibi saygıdeğer büyük bir atamız ortaya çıkmıştır.

Akı (Ahi) anlamca: Cömert, bilge, alp, yiğit, arkadaş, güvenilir dost. Evren (evran) ise: Ejder... İşte bu iki sözcükle anılan Akı Ejder Ata veya Ahi Evren Ata.

Selçuklu İmparatorluğumuzun o zor yıllarında ortaya çıkan bu saygıdeğer atamızı çok kimse duymuştur ama onu daha yakından tanımak ve neler yaptığını, yaptıklarının Türklük, İslamiyet ve bütün insanlık adına nasıl bir değer ifade ettiğini merak edip irdeleyen kaç kişi vardır!? Önce bu saygıdeğer atamızdan biraz söz edeyim: Ahi Evren onun lakabıdır, neden böyle dendiğini aşağıdaki satırlarda okuyacaksınız. Asıl adı Nasir üd-din Ebül-Hâkayık Mahmud El Hoy'dur. Sultan Tuğrul Bey tarafından Türk yerleşimine açılan Hoy kasabasında 1171 yılında doğmuştur. Onun yaptığı işleri nasıl ve ne gibi bir haleti ruhiye içinde yaptığını anlamak için bilge kişiliğine bakmak gerekir. O, bilge ve yüce Türk ulularının yakın geçmişteki en büyük piri Hoca Ahmet Yesevi'den ders aldı. Yine Kirman Türklerinden bir başka bilge kişi olan Evhadüddin Hamid Kirmani'den ders aldı. Kendisi, tasavvuf, tefsir, hadis, fıkıh, kelim ve tıp alanında kapsamlı ilim sahibi oldu. Bunlarla da yetinmeyip o zamanın çeşitli sanat dallarında özellikle dericilikte sanatı öğrenip bilmesinin yanı sıra yeni teknikler geliştirdi... Yapacağı yepyeni düzenlemeler hakkında hem hocaları ile hem de zamanın büyük bilginleri ile (Fahreddin-i Razi, Muhyiddin İbni Arabi gibi...) fikir alışverişinde bulundu. Bütün bu ön hazırlıklarını yaptıktan sonra, (Konya'daki Selçuklu yönetiminin bir vesile ile kendisini Anadolu'ya davet etmesi üzerine) 1204 yılında Kayseri'ye geldi ve hemen çalışmalarına başladı.

Böylesine bilgilerle donatılmış, geleceğe yönelik yepyeni fikirleri olan müthiş bir insan, Kayseri'de bir dericinin yanında çalışarak faaliyetlerine başlamıştır. Onun yapmak istediği, üretimde yeni düzenlemenin (reformun) iki temel ögesi olduğu anlaşılmaktadır: 1) 'Bir hırka bir lokma' anlayışı milletimizi esarete, İslamiyet'i de yok olmaya götürür. Bu düşünceyi topluma anlatmak, güçlü olmanın üretimle elde edilebileceğini vurgulamak. 2) Üretim düzenlemesinde (teknikinde) yeni yöntemler oluşturarak miktar ve kaliteyi artırmak ve de üretici kesimin uyması gereken yepyeni, ahlaki ve insani kuralları oluşturmak... Bu amaçlara ulaşmak için yapılan ayrıntılı çalışmaları burada sizlere yazmam taktir edersiniz ki mümkün değil. Ama nasıl bir düzen ve anlayış getirdiğini kısaca özetleyeyim. Bütün meslekleri kapsayan hiyerarşi düzeni şöyle:

Yamak: 10 yaşından az olamaz. 1001 gün yamaklık yaptıktan sonra bir üst kademeye sınavla geçer.

Çırak: Yamaktan olur. Bunda da süre 1001 gündür (kuyumculukta 1360 gün) sınavla bir üst kademeye yükselir.

Kalfa: Çıraftan olur. süresi 1001 gün, kalfalıktan sonra sınavla bir üst kademeye yükselir.

Usta: Kalfadan olur. Bu alandaki sınavı kazanarak elde edilen ustalık çok önemlidir. Artık kendi başına bir üretim birimini yönetecek ve istenilen kalite ve de miktarda üretim yapılmasını sağlayacak bilgi ve beceriyi kazanmıştır. Kendisine törenle 'ustalık şeddi' (önlük-peştamal ve kuşak) bağlanır. Usta kendi başına iş yeri (dükkan) açma hakkını kazanmıştır.

Yöneticilerin düzeni ise şöyle:

Yiğitbaşı: Kethuda yardımcısı

Esnaf Kethudası.

Ehl-i Hibre: Ahi reisinin yardımcısı

Ahi Reisi: Kaza ve nahiyelerdeki esnafı yönetir.

Ahi Baba: Büyük şehir merkezlerinin esnafını yönetir.

Yönetime gelenler seçimle gelirler ve seçimle giderler. Yamaklığa başlayanlara önce okuma yazma öğretilir, sonra matematik, Türkçe, tarih, Kuran dersleri verilir. Hatta halk oyunları öğretilirdi. Sonraki aşamalarda daha kapsamlı dersler verilir, yabancı dil gibi... Ahilik eğitimi iki bölüme ayrılabilir; birisi üretimle ilgili eğitim ve öğretim, diğeri ise hizmet ile ilgili eğitim ve öğretim. Bu hizmet eğitiminde askerlik eğitiminin de var olduğu dikkate alındığında; Ahiliğin bütün toplum hayatını saran bir özelliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca; esnaf ve sanatkarlar için; çarşılar, uzun çarşılar, kapalı çarşılar ve bedestenler kurulmuştur. Esnaf arasında yardımlaşma sandığı oluşturulmuştur. Köyden en büyük kente kadar bütün teşkilat birbirine bağımlıdır ve sürekli denetim altındadırlar... Bu öylesine disiplinli ve insanlık adına çok güzel işler yapan bir düzendir ki; o çağda Anadolu'nun pek çok yerini gezen ünlü gezgin İbn Batûta seyahatnamesine şu notu düşmüş: **"Ahiler, Anadolu'da yerleşmiş bulunan Türkmenlerin yaşadıkları her vilayette, şehirde ve karyede bulunmaktadır. Dünyada bunlardan daha güzel ve daha hayırlı iş yapan kimse görmedim."** Ha! Sırası gelmişken, bazı güdük akıllılar Ahiliğin Arap kültüründen geldiğini ima ederler! İbn Batûta, değil Arap ülkelerinde, (gezip gördüğü) dünyanın hiç bir yerinde böyle bir şey görmediğini yazıyor! Dünyada hiçbir yerde benzeri olmayan bir uygulamaya nasıl taklit edilmiş olabilir? Kendisi de Arap kültürü içinde yoğrulmuş olan İbn Batuta bile Ahilik töresinin sadece Türkmenlerde olduğunu söylerken; bazıları kalkıp, ayrıntısının ayrıntısından, diğdığısının diğdığısından benzerlik var diyerek, tamamen Türk töresine uygun olan bu yapılanmayı başka kültürlerle yamamaya çalışıyorlar. Hadi canım sende!!!!... AHI sözcüğünün AKI'dan geldiği artık bilinmektedir. AKI, öz Türkçe bir sözcüktür. Kaşkarlı Mahmut Divan-ı Lûgat it-Türk adlı eserinde açıkça yazmaktadır, yazdığına göre sözün manası da aynen teşkilatta kullanıldığı gibidir. Zaten aksi düşünülemez bile: Ta başından beri 'Ahi Baba' söylemi ve de makamı vardır, Arapça olsa (Arapça'da ahi-agi=kardeş) 'kardeş baba' gibi bir saçmalık ortaya çıkardı. Kaşkarlı Mahmut'un yazdıkları ile Arapça'nın hiçbir ilgisi yoktur, o sadece Türkçe sözcükler yazmış ve açıklamıştır. Dahası; Ahilikteki bazı uygulamaların (yaren toplantıları gibi) Orta Asya'dan gelen Türk Kültürü öğeleri olduğu bilinmektedir. Eğer Ahilik teşkilatı kurulurken bir yerlerden esinlenilmiş ise bu kesinlikle Türk Kültürü'nün derin köklerindenidir.

Ahilikte mesleki ve edep prensipleri şöyledir:

- İyi huylu ve güzel ahlaklı olmak.
- Sözünde, özünde ve sevgisinde vefalı olmak.
- Gözü, gönlü ve kalbi tok olmak.
- Şefkatli, adaletli, dürüst ve cömert olmak.
- Küçüklere sevgi, büyüklere karşı edepli ve saygılı olmak.
- Dost ve meslektaşlarına tatlı sözlü, samimi ve güler yüzlü olmak.

Bu genel prensiplerin yanı sıra, Ahilik mesleğine dahil olacak kişinin şu yedi yüce vasıfla donanması, hemen yanı başında ise şu yedi olumsuz nitelikten sıyrılmış olması şarttır:

- Cimrilik kapısının kapanıp yardımseverlik ve dayanışma kapısının açılması.
- Kahrı, baskı, zulüm ve işkence kapısının kapanıp lütuf, şefkat, sevgi ve ilgi kapısının açılması.
- Hırs, ihtiras ve saldırganlık kapısının kapanıp, Allah'a teslimiyet ve tevekkül kapısının açılması.
- İsraf kapısının kapanıp, nefse hakimiyet kapısının açılması.
- İnsanlara karşı ümit kapısının kapanıp doğrudan doğruya Allah'a bağlılık ve güven kapısının açılması.
- Dilini gıybet ve yalana kapayıp, iyi sözlere açık tutmak.
- Davranışlarında her türlü şeytani eylemden uzak olup rahmani eylemlere açık olmak.

Elbette yepyeni bir oluşum olarak ortaya çıkan Ahilik bu prensiplerden ibaret değildi. Özellikle mesleki kuralları ve prensipler çok daha katı ve disiplin içinde uygulanmaktaydı. Burada hepsini sayıp dökmem olanaksız ama bir örnekle ne demek istediğimi anlatmaya çalışayım: Üretim tekniğinin yanı sıra

malın kalitesine ve fiyatına çok önem verilirdi. Herhangi bir yerde üretilen bir ayakkabının kalitesi ve fiyatı aynı olmalıydı. Söz gelişi; bir ayakkabı ustasının dükkanında yapılan ayakkabı hatalı (yırtık, sökük, kalitesiz deriden... gibi) ise o esnaf herkesin içinde (halk ve diğer esnafın içinde) azarlanır, hatalı ayakkabı dükkanının önüne bir ipe asılarak teşhir edilir. Ayrıca hata yapan dükkan sahibi (usta) uyarılır ve nasihat edilir. Aynı hata tekrarlandığında ise Yiğitbaşı (yiğitbaşı cezaları bizzat kendisi verir) yine halkın ve esnafın gözü önünde ustanın sağ ayakkabısını çıkarttırır ve onu dükkanın üstüne yani dama atar! Bu çok ağır bir cezadır. O usta artık o mesleği yapamaz ve dükkanı kapatılır... Halk arasındaki 'pabucunu dama atmak' deyişi, Ahilikte uygulanan bu cezadan gelmektedir. Sonuç olarak; üretimde kalite ve fiyat konusu çok sıkı denetim altındaydı.

Ahilik geleneğinin çok iyi bir şekilde uygulanmasından ötürü o yüzyıllarda hatta daha sonraki çağlarda bile Türk Milletini ekonomik yönden yıkmak isteyenlere fırsat verilmemiştir. Hatta Ahilik, beylikler döneminde ve de Osmanlı İmparatorluğu zamanında (17. yüzyıla kadar) her türlü üretimin dolayısıyla zenginliğin artmasına vesile olmuştur.

Anadolu'da Türk birliğinin oluşturulmasına ve Osmanlı İmparatorluğu'nun kurulmasına Ahi teşkilatının çok büyük katkıları olmuştur. Ta başından itibaren Ahilikte, askeri eğitimlerin verildiği de bilinmektedir. Ahiler savaşlara ve fetihlere katılmışlardır. Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşunda Osman Bey'in yanında yer almışlar, Bursa'nın fethinde önemli rol oynamışlardır. Yeni İmparatorluk Ahiliği öylesine benimsemiştir ki; Fethedilen yerlerde düzen kurmak, halkı eğitmek ve oraları korumak için Ahi teşkilatı görevlendirilmiştir. Bunlarla da kalmamış, Padişah Murad Hüdâvendigâr Han da Ahi teşkilatına dahil olmuş ve kuşak kuşanmıştır. Osmanlı padişahlarının Ahi teşkilatına güveni o kadar büyüktü ki, yine İbn Batuta'ya göre Sultanın bulunmadığı yerde misafirperverlik vazifesini şehrin otoritesi olan Ahi lideri doğrudan doğruya hükümdarı temsilen yerine getirmektedir.

Yüce Atalarımızdan olan Ahi Evren'in tasarlayıp uygulamaya koyduğu Ahilik töresi asırlarca Türklüğe, İslam'a ve insanlığa hizmet ve güzellikler vermiştir. O muhteşem uygulamanın özellikleri hâlâ küçük kırıntılar halinde de olsa sürüp gitmekte. Yarenler toplantıları ve Anadolu'daki köy odaları geleneği (artık yoklar) o törenin kalıntıları idi. Günümüzdeki, öteden beri gelen iş ahlakı; ustalık, çıraklık gibi deyimler ve uygulamalar hep o öğretilen kalma hatıralar... Günümüzdeki esnaf odaları gibi kuruluşlar, itiraf edelim ki Ahi teşkilatının tırnağı bile olamazlar... Kırımdan Balkanlara hatta İran içlerine kadar yayılmış ve uygulanmış olan Ahilik töresi; gâvurlaşma, af edersiniz batılılaştırma heveslerimize kurban edilmiştir. Allah aşkına! Biz, gâvurlaşmak, Araplaşmak, Acemleşmek zorunda mıyız? Atalarımıza bir bakın, biz kimiz onlar kim!!!!

Ulu atalarımızdan olan Ahi Evren her ne kadar maddi aleme çok önem vermiş, bilgi ve becerisini bu uğurda harcamış ise de sakin onun eksik anlamayalım. O aynı zamanda ruhani alemin de ileri gelenlerindendir. Kendisi asla münzevi bir yaşantıyı tercih etmemiştir ama bu durum onun tasavvufi yönden yüceliğine helal getirmez. Ahi Evren hakkında yazan herkes onun velî olduğu konusunda hemfikirlerdir. Bilindiği gibi veliler arasında derecelendirme vardır, en yüksek mertebe 'kutb' luktur. Gülşehri, *Kerâmât-ı Ahi Evran* adlı eserinde onun kutb olduğunu; üçler, yediler ve kırklarla bağlantısı olduğunu açıkça dile getirir. Ahi Evren Ata'nın batını anlamda Melami olduğu bilinmektedir. Kendisi haktan gizlemeye çalışsa da pek çok kerametine şahit olunmuştur. İşte size pek çok örnekten bir tanesi: Ahi Evren'in yakınında bulunan insanlardan biri olan Şair Gülşehri hacca gitmek için yola koyulur. Mekke'ye vardığında Ahi Evren'i Kâbe'yi tavaf ederken görür. Hemen hızlı hızlı yürüyerek yanına gider. Tam yakınına geldiğinde Ahi Evren gözden kaybolur! Kendi bölgelerinden bir kervan yola çıkmıştır o kervan da da Ahi Evren yoktur! Öyleyse... Acaba hayal mi görmüştü? Hayal görüp görmediğini anlamak için hacdan döndüğünde doğruca Ahi

Evren'in yanına gider. Aşık Gülşehri daha bir şey demeden, o: "Kâbe'de kimi görmek istiyordun?" diye sorar... Gülşehri bir şiirinde Ahi Evren için şöyle der:

*Her namazı Kâbe'de kılur idi
Gerü kendi şehrine gelür idi*

Ahi Evren'in pek çok kerametinden dolayı anlatılan menkıbelerde ejder ön plana çıkar. Ejderi zarar vermez hale getirme, ejderle dost olma, ejderden yararlanma kendi hizmetinde kullanma... gibi konular menkıbelerde çok yer aldığı için kendisine EVREV veya EVRAN (eski öz Türkçe'de EJDER) lakabı verilmiştir. Çok eski Türk masallarında ejderha, önemli bir yer işgal eder...

Ahi Teşkilatı devlete ve millete çok büyük hizmetler yaparken siyasete pek karışmamıştır. Teşkilatın kurucusu olan Ahi Evren Ata'mız da siyasetle ilgilenmemiştir ama bir noktaya kadar. Ne zaman ki, Cengiz İmparatorluğunun zulümleri artmış ve de Türk milleti bölünüp parçalanmanın eşiğine gelmiş, işte o zaman, siyasete karışmama prensibini bir tarafa bırakmıştır. O zamanki durum öyle bir durum ki, hani derler ya kimin eli kimin cebinde belli değil, işte öyle. Ortalıkta Cengiz İmparatorluğu'nun ajanları ve onların işbirlikçileri cirit atmakta. Millet kendi içinde birbirine düşman yapılmakta, devlet beyliklere bölünmekte... Asırlar sonra Atatürk'ün dediği: "Söz konusu olan vatan ise gerisi teferruattır" sözünün cık diye yerine oturduğu bir zaman. Böylesi bir durumda prensip falan olmazdı ve de olmadı! Ahi Evren Ata vatan derdine düştü! Milleti birleştirmek, vatanın bölünmesini ve işgal edilmesini önlemek için çalışmalara başladı... İşte tam burada, tarih bize yeterli bilgi vermiyor. Kurt kuzuya karışmış, hainle vatanperver ayırt edilemez olmuş, sarayın içinde hainler türemiş. Hatta büyük din adamları ve bilim adamlarından bazıları, ne yazık ki işbirlikçi hainler haline gelmiş. Daha da beteri, Bizans hem entrikalar çevirmekte hem de askeri anlamda saldırmak için fırsat gözlemekte. Vatikan'ın sürekli teşvik ve organize ettiği Haçlılar ise Müslüman Türklere saldırmak için sinsice faaliyet içindeler... Dış düşmanlar yetmiyormuş gibi içte hainliklerin olması, ne kadar zor durumda olduğumuzu anlamaya yeter de artar bile... Fakat o tarihte bu olanlar, günümüzde bile bir sis perdesinin içinde! Dolayısıyla bazı şeyleri anlamak zorlaşıyor. Mesela: Ahi Evren Ata, Mevlana ile niye ters düştü? Mevlana'nın oğullarından Alaaddin Çelebi ile Ahi Evren Ata aynı fikir ve davranış içindeydiler. İddialar doğru ise Şemsi Tebrizi'nin öldürülmesini Ahi Evren Ata ve Mevlana'nın oğlu birlikte tasarladılar ve gerçekleştirdiler, neden? Ahi Evren Ata ve teşkilatı Müslüman ve Türk olmayanlara karşı adeta kurtuluş savaşı veriyorlardı; onlara zıt düşenler kimlerin tarafındaydı? Vatanını ve milletini bu kadar çok seven, milletinin bekası için canını ortaya koyan bu yüce insan, Cengiz İmparatorluğu yöneticilerinin de teşvik ve baskısıyla Kırşehir'de asılarak şehit edildi. Onun idam kararını verenler kime hizmet ediyorlardı?..

Ahi Evren Ata şehit edildiğinde ay tutulması olduğu kayda geçmiş. Bu durumda astronomi bilimine göre tarih 12 Nisan 1261. Yani şehit olduğunda 90 yaşındaydı. Allah rahmet eylesin.

Bu yazdıklarımla; özellikle yeni yetişen nesillerimizin milletimizi, kökümüzü ve atalarımızı tanımalarını istiyorum. Ayrıca bizi yönetenlerin ve yönetmeye talip olanların da atalarımızdan ibret almalarını diliyorum...

Faydalanılan kaynaklar: Gazi Ün. Ahilik Kültürü Araştırma merkezi yayını AHAD, Kayhan ATİK, Güray KIRPIK, Aziz MERHAN, Gürhan UYSAL ve Haluk GÖKALP'ın araştırmaları ve de Özgür Ansiklopedi...

DÜZELTME: 11. sayının 7. sayfasında AŞIK KAZANOĞLU'nun YUNUS adını taşıyan şiirinde: 1.kita 2. mısradaki 'tanıdı' kelimesini 'tanıdık'; 2. kita, 1. mısradaki 'idi' kelimesi 'idin' Olacaktır. Düzeltir özür dileriz.

2009 yılı içerisinde NEVZUHUR'da yazarlar ve yazdıklarının listesi aşağıya çıkarılmıştır.

AKBABA Mustafa:

7. Sayıda O KONUYU DAHA ÖNCE DİLE GETİRMİŞTİM (makale)
8. " SÜİZAN İLE HÜSNÜZAN ARASINDA (makale)
9. " AVNÎ (makale)
10. " USÛL (makale)
- TÜRK ŞİİRİNDE YABANCI KADIN İSİMLERİ
ÜZERİNE BİR TAHLİL DENEMESİ (deneme)
11. " BİR SEYAHATİNARDINDAN (makale)
12. " KONSER PROGRAMLARININ HATIRLATTIKLARI (makale)
- SONBAHAR (şiir)

ANDAÇ

7. Sayıda DİL HEP ÇÜRÜK DİŞE GİDERDİ (deneme)
- ÖNEMLİ DEĞİLDİ (şiir)
8. Sayıda YILDIZLARI ALINMIŞ GECEYE DÖNÜŞTÜ PERDELER (makale)
- OYUN (şiir)
9. sayıda OFROZ LÜFERİN SELAMINI TAŞIRDI (deneme)
- BEN DENİZİM (şiir)
10. sayıda YAŞI OLMAYAN ADAM (deneme)
- KAYANIN TÜRKÜSÜ (şiir)
11. sayıda YOL (makale)
12. sayıda HASAN SIRTINDA SÜBEK KEYFİ (deneme)

AŞIK KAZANOĞLU

7. sayıda YARIM YAMALAK (şiir)
8. " NASİHAT (şiir)
9. " BEN ÇOCUK OLMADIM (şiir)
11. " YUNUS (şiir)

AŞIK SAĞLAM

9. sayıda FELEK SENİN ELİNDEN (şiir)
10. sayıda KAVAKLA SÖYLEŞİ (şiir)

ÇETİNOĞLU Oğuz-POLAT Mehmet Şadi

11. sayı SEVET-İ FÜNÜN DERGİSİ (araştırma-yorum)
12. sayıda TÜRK DÜŞÜNCESİ DERGİSİ (araştırma-yorum)

DEMİREL Ali

7. sayıda YILBAŞI (makale)
8. " PEÇENEKATTALAR (makale)
9. " MİSYONERLİK FAALİYETLERİ VE HİRİSTİYANLIK (makale)
10. " TÜRKİYE AVRUPA BİRLİĞİNE GİRMELİ Mİ? (makale)
11. " EDİRNE'YE EDİRNE'DEN BAKMAK (makale)
12. " AHİ EVREN VE YAĞRIK EYDER (makale)

GÖZÜTOK Ali

9. sayıda AŞK İNSANA BİR LÜTUF (şiir)

KAPLAN Ahmet

10. sayıda GÜLİZAR (makale)

KARANFİLDAĞI Mehmet

7. sayıda SÜVARİ (şiir)

KAYA Yasin

7. sayıda YALIN YALNIZLIKLAR (deneme)
- ISLAK SESLİ YAĞMUR (şiir)
8. sayıda YİNE GİTTİN (deneme)
- İMLÂSIZ KADINLAR (şiir)
9. sayıda GALİBA ÖLÜYORUM (deneme)
- GİDERSEN EĞER (şiir)

ÜMİD Harun

8. sayıda KIRLANGIÇ AKŞAMLARI (şiir)
9. " HÜZNÜME YAĞAN KAR (şiir)

ÜNAL (ÇELİK) Nazife

8. sayıda SÖZÜN BİTTİĞİ YER (makale)

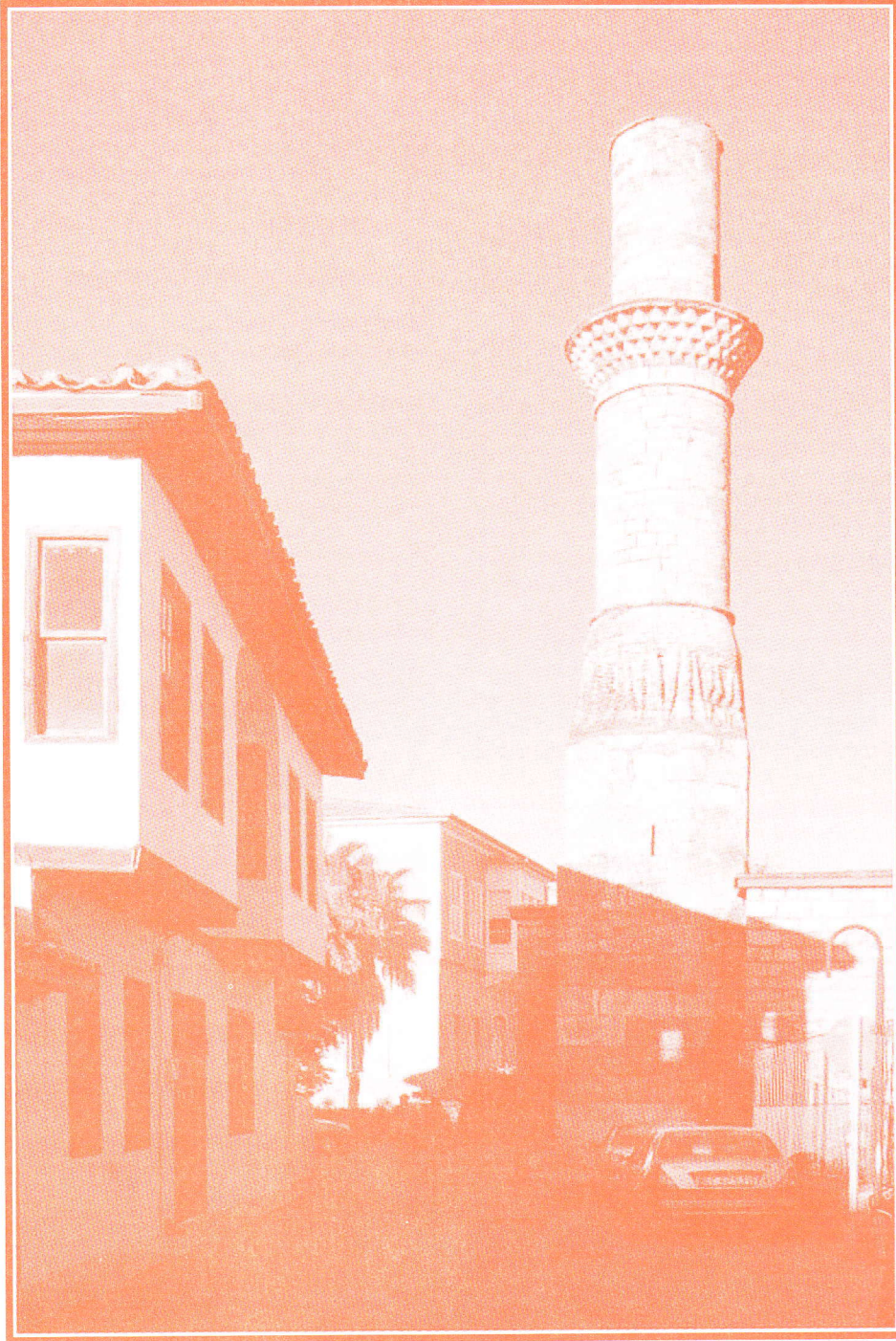
ÜNSAL Bolat

9. sayıda NEREDESİN DOLUNAY (şiir)

NEVZUHUR'un ULAŞTIĞI YERLER

- 1) Cumhurbaşkanlığı Makamı – Ankara
- 2) T.B.M.M. Başkanlığı Makamı – Ankara
- 3) Başbakanlık Makamı – Ankara
- 4) T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Makamı – Ankara
- 5) T.C. Kültür B. Kütüphaneler ve Yayınlar D. Bşk. – Ankara
- 6) T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Makamı – Ankara
- 7) T.B.M.M. Milli Eğt. Genç. ve Spor Koms. – Ankara
- 8) Türk Dil Kurumu Başkanlığı – Ankara
- 9) Türk Tarih Kurumu Başkanlığı – Ankara
- 10) Milli Kütüphane – Ankara
- 11) Bayezid Devlet Kütüphanesi – İstanbul
- 12) İzmir Devlet Kütüphanesi – İzmir
- 13) T.C. Kültür Bakanlığı İl Halk Kütüphaneleri.
- 14) Atatürk Kitaplığı Kütüphanesi – İstanbul
- 15) İslam Ar. Mer. Kütüphanesi (İSAM) – İstanbul
- 16) Suna Kırac Müzesi Kütüphanesi – Antalya

- 17) Bahçeşehir Ü. Barbaros Kütüphanesi – İstanbul
- 18) Yakındoğu Ü. Kütüphanesi – Kırbrs
- 19) Türk Cumhuriyetleri Kültür Bakanlıkları Makamı.
- 20) Resmi ve özel Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri.
- 21) İLESAM – Ankara
- 22) Türkiye Yazarlar Birliği – Ankara
- 23) " " " İstanbul Şb. – İstanbul
- 24) " " " Bursa Şb. – Bursa
- 25) " " " Konya Şb. – Konya
- 26) ESKADER – İstanbul
- 27) Bazı Yurtdışı Üniversitelerin Türkoloji Bölümleri
- 28) Bazı, yurtiçi ve yurtdışında yayınlanan edebiyat, kültür, sanat dergileri
- 29) Bazı gazeteler
- 30) Şahıslar...

Kesik minare
Kaleiçi - ANTALYA